

Súčasná tendence tvorby hudobného dokumentu na Slovensku

Magisterská diplomní práce Soni Maletzové je vlastně pokračováním její bakalářské práce, kdy se věnovala hudebním dokumentům anglo-americké scény a porovnávala 60. léta se současností. Tentokrát se zaměřuje na aktuální slovenské hudební dokumenty a zkoumá především 4 výrazné filmy, které vznikly v posledním desetiletí – *Para nad riekou*, *Nespoznaný*, *Juro* a *Hrana*. Práce se pokouší o analýzu obsahové i formální stránky dokumentů, zabývá se okolnostmi jejich vzniku, sociálně-kulturním kontextem i dopadem.

Sonin text je současně paralelním výzkumem k realizaci absolventského autorského filmu o hudební slovenské legendě Marianu Vargovi, který natočila jako celovečerní dokument pro Slovenskou televizi. Ve své filmové řeči se výrazně odlišuje od „klasických“ televizních dokumentů o hudebnících a vnímavou kamerou dává divákovi zažít čtvrtý rozměr zkušenosti s Vargovou, hudbou zcela uchvácenou myslí. Protože po absolutoriu FAMU se Soňa chce v prostoru slovenského dokumentu dále pohybovat, je zcela přirozené, když se snaží v teoretické práci předem prozkoumat svůj budoucí terén.

Na celkem 39 stranách textu se věnuje rozboru označení „hudební dokument“ a zjišťuje, jak se za posledních 20 let na Slovensku vyvinul a jak různé podoby nabral. V úvodu autorka textu upozorňuje na fakt, že film a populární hudba mají několik společných rysů. Vznik obou vynálezů je od sebe vzdálen jen rok – 1895 zorganizovali bratři Lumiérové první filmovou projekci a 1896 Emile Berliner sestrojil první gramofon. Videoklip a soundtrack k filmu jsou hybridní tvary propagace jednoho odvětví ve druhém a určitou špičkou tohoto spojení je vznik televizní stanice MTV v 80. letech. Hudební dokument je specifickou syntézou filmu a hudby, kde v lepších případech kromě atmosféry hudebního zákulisí, medailonku umělce či záznamu koncertu vzniká ještě výpověď o hlubším tématu. Po roce 1982 nastal zlom díky technologickému vývoji – profesionálové začali točit na Betacam a amatéři na kamery VHS. Dnešním již masovým médiem je mobil, díky němu točí všichni a všechno, a tak je svět zaplaven audiovizuálními pokusy nejrůznějších kvalit.

Soňa si z produkce hudebních snímků pro rozbor vybrala 4 výrazné příklady autorského dokumentu na Slovensku – film o Richardu Müllerovi, o stárnoucích jazzmanech, o hudebníkovi Marku Brezovském a nakonec film mapující 90. léta v Bratislavě. Nejprve vždy představí autorské kořeny filmaře i tematizovaného hudebníka, zanalyzuje obsah i formu vybraného dokumentu a s každým autorem vede o jeho díle interview. V něm dává všem dokumentaristům stejně nepříjemně dotazy na diváckou úspěšnost, zda je pro filmaře podstatná zpětná vazba od natáčeného protagonisty, co se naučili během natáčení o sobě a zda se jim povedlo vybudovat si důvěru natáčeného. Soňa díky těmto rozhovorům poměrně přesně představuje aktuální nejpodstatnější dokumentární myšlení na Slovensku.

První filmař Miro Remo svou nekompromisnost a inovativnost naplno využívá ve filmu *Nespoznaný* o zpěvákovi a textaři oblíbeném na Slovensku i v Čechách Richardu Müllerovi. Observační metodou s malým štábem dle principu pověstné „mouchy na stěně“ Remo dokumentuje po 3 roky jeho koncertní turné, zkoušky ve studiu, scény ze zákulisí i z rodinného života. Kromě portrétu sebezničující se hvězdy šoubizny ukazuje také zpěvákovu bipolární poruchu a závislost. Rozhovor Soni s tvůrcem

filmu nad tématem „prachy nebo umění“ vyústí v debatu o problematickém programování RTVS zaměřeném hlavně na diváky 50+, kteří jsou ještě ochotní před bednou vysedávat a skouknout cokoli.

Druhý autor Robert Kirchhoff natočil film *Para nad riekou* o 3 jazzmanech, kteří kdysi emigrovali z okupovaného Československa – Laco Déczi, Ľubomír Tamaškovič a Ján Jankeje. Filmovou esej točil Kirchhoff spolu s Filipem Remundou „metodologickou improvizací“ volného proudu myšlenek, obrazů, situací a zároveň přiznanou prací s hranými inscenacemi. Soňa si všímá, že tím své diváky oba autoři nutí k ostražitějšímu sledování trojportrétu s otevřeným koncem.

Třetí dokumentarista Patrik Lančarič ve filmu *Hrana* skládá poctu předčasné zemřelému skladateli a zpěvákovi Marku Brezovskému, který se v roce 1994 předávkoval heroinem. Z různých úhlů Lančarič skládá obraz z výpovědí jeho blízkých spolupracovníků jako posmrtný příběh zázračného dítěte, které uvízlo v bludném kruhu. Dvuhodinový film je rozdělen do 4 částí, v němž jsou svědectví kombinovaná s dobovými archivy. Poslední část je pak animovaná a přesouvá se do roviny náznaků a poetických metafor. Soňa upozorňuje na scénu z 90. let, která připomíná až agitační film.

Posledním zmiňovaným autorem je Lukáš Zednikovič, který natočil spolu se svým bratrem kameramanem film *Juro* o emocionálně vypjatém a tragicky krátkém životě hudebníka Juraje Revického. Podle Soni se jim podařilo diváky přenést do atmosféry Bratislavy 90. let, i přes žánrovou konzervativnost a televizní tendenčnost v používání výpovědí mluvících hlav versus fotografie a home video s kvalitou vhs archivních záznamů, které si Juraj kdysi sám pořizoval.

V závěru své teoretické práce Soňa zkušenosti z důsledné analýzy 4 různých filmařských přístupů sumarizuje a vyjadřuje naději, že s aktuální větší podporou kinodistribuce hudebních dokumentů se na Slovensku zvětší i počet jejich oddaných, ale ne nekritických diváků.

Magisterskou práci Soni Maletzové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení C.

RNDr. MgA. Alice Růžičková
Vedoucí magisterské teoretické práce

V Praze, 2. 10. 2017